

Міністерство освіти і науки України
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Науково-методичний центр освіти дорослих

С. М. Прийма

**КОНЦЕПЦІЯ
РЕГІОНУ, ЩО НАВЧАЄТЬСЯ
(ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ)**

Мелітополь – 2015

УДК 374.7.091
ББК 74.4
К 64

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України (протокол № 4 від 26.02.2015 р.)

Рецензенти:

Аніщенко О. В., доктор педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України;

Лісіна Л.О., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Бердянського державного педагогічного університету.

К64 **Концепція регіону, що навчається (Запорізька область) / Укл.: Прийма С.М. – Мелітополь: МДПУ ім. Б.Хмельницького, 2015. –24 с.**

У виданні обґрунтовано доцільність розробки і реалізації концепції регіональної політики освіти упродовж життя. Окреслено актуальні проблеми концептуальних засад регіональної освітньої політики, визначено її мету і завдання, запропоновано напрями реалізації концепції регіону, що навчається.

Матеріали будуть цікавими для законодавців, державних управлінців, науковців, науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, навчальних закладів післядипломної освіти, широкій громадськості, всім тим, хто цікавиться концепцією стратегії освіти упродовж життя на регіональному рівні.

УДК 374.7.091
ББК 74.4
© Прийма С. М., 2015
© Видавництво МДПУ
ім. Б. Хмельницького, 2015

ПЕРЕДМОВА

Сучасний етап розвитку більшості світових країн-лідерів характеризується переходом від індустріальної економіки до економіки знання. За таких умов терміносполуки «суспільство, що навчається», «регіон, що навчається», «місто, що навчається» та «організація, що навчається» стають ключовими індикаторами успішного соціально-економічного розвитку в багатьох європейських країнах.

Перебуваючи під впливом сил глобалізації, стрімких змін та необхідності соціальної інтеграції, різні стейкхолдери регіонального розвитку в особі представників влади, бізнесу та громадянського сектора в багатьох європейських країнах змінюють своє уявлення про роль освіти, зокрема освіти дорослих, вбачаючи в ній основний фактор підвищення конкурентоспроможності регіону і країни в цілому. Орієнтація на спільноту, що навчається упродовж життя, вимагає не тільки підвищення рівня освіти в регіоні, а й певної солідарності населення, що актуалізує проблему розвитку взаємодії всіх діючих суб'єктів регіону. За таких умов регіони постають в якості основи створення і трансляції знання, що дозволяє ідентифікувати їх як «регіони, що навчаються». Саме регіони, що навчаються, стають все більш важливим джерелом інновацій та економічного зростання, діють як «накопичувачі» ідей і знання, забезпечують підтримку навколишнього середовища та інфраструктури, що посилюють цей потік знання й ідей.

Регіони, що навчаються особливо активно розвиваються в європейських країнах в рамках стратегії «Освіта впродовж усього життя» і є важливим складником політики побудови активного громадянського суспільства та соціальної інклюзії, що проводиться Європейським Союзом. Міста й регіони, що навчаються – поширена концепція європейської регіональної політики в галузі освіти. Реалізується вона в залежності від особливостей тієї чи іншої країни і конкретного територіального утворення. Значний досвід у цій галузі мають Австрія, Бельгія, Велика Британія, Угорщина, Греція, Німеччина, Данія, Італія, Іспанія, Ірландія, Кіпр, Литва, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Словенія, Румунія, Фінляндія, Швейцарія та інші

країни. Зокрема, у Німеччині важливим стратегічним кроком у бік постійного отримання знання різними людьми й організаціями в самих різних регіонах країни стала програма «Регіони, що навчаються - стимулювання створення мереж». Її бюджет склав 130 млн. євро, період реалізації – з 2001 по 2008 рр. Фінансування здійснювалося з коштів Федерального Міністерства освіти і наукових досліджень Німеччини (BMBF) за участю всіх федеральних земель і Європейського соціального фонду (ESF).

Серед країн пострадянського простору Концепція регіону, що навчається, впроваджена в декількох регіонах Російської Федерації та Республіки Білорусь. Актуальність реалізації концепції регіону, що навчається, в регіонах України, зокрема на прикладі Запорізької області, не викликає сумніву, оскільки її реалізація сприяє забезпеченню конкурентоспроможності, соціально-економічної стабільності та сталого розвитку не тільки окремих територій, а й на національному рівні.

Концепція регіону, що навчається, незважаючи на більш ніж 20-річний досвід практичної реалізації в європейських країнах, досі носить інноваційний характер, який за допомогою комплексного підходу може задіяти потенціал регіону у всіх галузях і спонукати всіх соціальних партнерів (владу, бізнес, громадській організації та провайдерів освітніх послуг) брати на себе більше конкретної відповідальності за реалізацію планів і стратегій регіонального розвитку.

Важливим є розуміння того, що Концепція регіону, що навчається, є своєрідною моделлю й наводити приклади регіонів, що навчаються, не зовсім коректно. На нашу думку, більш правильним є спрямування на дотримання певної траєкторії, що веде до стимулювання індивідуального й колективного навчання з метою повного розкриття людського капіталу регіону, концентрації зусиль на створення освітньої інфраструктури та умов, що забезпечать доступ до навчання всім верствам населення.

Таким чином, Концепція регіону, що навчається, передбачає поєднання розмаїття політичних, соціально-економічних, культурно-освітніх чинників. Політика регіону, що навчається, спрямована на

створення такого соціально-економічного і культурного середовища, яке б сприяло реалізації освітнього потенціалу всіх його членів. Саме регіон, що навчається, уособлює провідну роль освіти в розвитку соціальної стабільності, процвітання і особистісного удосконалення, мобілізує всі свої ресурси заради якомога повнішого розкриття потенціалу людського капіталу.

Особливої актуальності набуває розробка і реалізація Концепції регіону, що навчається, по відношенню до індустріальних регіонів України, серед яких і Запорізька область.

Запорізька область має вигідне економіко-географічне положення. Вона розташована в південно-східній частині України і межує з Херсонською, Дніпропетровською, Донецькою областями. Південні кордони області омиваються водами Азовського моря, берегова лінія яких в межах області перевищує 300 км.

Територія області займає 27,2 тис. кв. км і становить 4,5% території України. Протяжність з півночі на південь складає 208 км, а зі сходу на захід – 235 км. від м. Запоріжжя до столиці України м. Києва: залізницею – 715 км, шосейними дорогами – 618 км.

Умовно область поділяється на три природно-сільськогосподарські зони: зону степу (50,8%), степову посушливу (34,8%) і сухостепову (14,4%) зони. Природно-кліматичні умови дозволяють вирощувати в області майже всі сільськогосподарські культури, отримуючи високі врожаї.

Клімат - помірно-континентальний, характеризується чітко зазначеної посушливістю. Такі кліматичні умови максимально сприяють розвитку сільського господарства, курортів і туризму.

Для області характерний рівнинний ландшафт. Ґрунти переважно чорноземні. Природні ресурси багаті і різноманітні. У регіоні знаходяться значні запаси залізної і марганцевих руд, гранітів. Частка регіону в сумарних запасах мінеральної сировини в Україні складає: пегматит – 88,06% апатит - 63,42%, марганцева руда – 69,1%, вторинні каоліни – 22,9%, вогнетривкі глини – 8,6%.

На території області протікає 109 річок, у тому числі Дніпро - третя за величиною річка в Європі, яка є важливою транспортною

артерією України. Промисловість області забезпечують води Дніпра, де побудовано ряд водосховищ.

Чисельність наявного населення області станом на 01.01.2015 р. склала 1877,2 тис. осіб (4% населення України, 9 місце). Понад 42,0% населення області (847,8 тис. чол.) проживає в м. Запоріжжі, яке є значним промисловим центром і відіграє особливо важливу роль у соціально-економічному розвитку області.

За адміністративно-територіальним устроєм область складається з 20 районів, має в складі 5 міст обласного підпорядкування: Запоріжжя, Мелітополь, Бердянськ, Енергодар, Токмак. Міст районного підпорядкування – 9, селищ міського типу – 23, сільських рад – 263, сільських населених пунктів – 920.

Розвинені чорна та кольорова металургія, машинобудування (у тому числі електротехнічне, авіаційне, автомобілебудування), енергетика (найбільша в Україні Запорізька АЕС), хімічна та нафтохімічна, харчова і легка промисловість, сільське господарство [1].

В області функціонує 672 загальноосвітніх навчальних заклади. Головне їх досягнення – варіативність мережі, можливості вибору закладів, освітніх програм, в залежності від індивідуальних освітніх запитів учнів. Збережена і оптимізована система безоплатної позашкільної освіти (82 заклади, у тому числі палаци, будинки, центри творчості для дітей та юнацтва, профільні заклади технічної, естетичної творчості, спортивного, туристсько-краєзнавчого, еколого-натуралістичного напрямку тощо). Всього в області діє 630 дошкільних закладів. Докорінні якісні зміни відбулися в системі професійно-технічної освіти області. Її розвиток, перш за все, орієнтується на реформування економіки, зміни потреб ринку праці регіону. На даний момент діє 42 професійно-технічних навчальних закладів. Одним із пріоритетних напрямків реформування закладів професійно-технічної освіти в області є перехід до нових, сучасних технологій підготовки кадрів.

Вища школа Запорізької області є сьогодні вагомим фактором кадрового та наукового забезпечення соціально-економічного розвитку регіону і країни в цілому. Сьогодні в регіоні функціонують 37 закладів вищої освіти. Всі ЗВО регіону готують висококваліфікованих фахівців з

сучасними вимогами до підготовки та кваліфікації для промисловості, освіти, медицини, культури регіону тощо. Впроваджуються механізми підтримки на регіональному рівні обдарованої студентської та учнівської молоді, формування майбутньої інтелектуальної еліти. Дедалі більшого поширення набувають пошуки вищими навчальними закладами своїх майбутніх студентів серед переможців інтелектуальних змагань шкільної молоді (предметних олімпіад, переможців науково-дослідних конкурсів у рамках Малої академії наук України) тощо [2].

При всьому вищесказаному, у Запорізькій області станом на 01.12.2014 р. налічується 26936 зареєстрованих безробітних, що становить 2,5% від населення працездатного віку. Ускладнює ситуацію і соціально демографічні аспекти безробіття: більше 70% від числа безробітних складають жінки, 31% – молодь. Окремим і дуже важливим аспектом проблеми є той факт, що близько 40% безробітних людей з вищою освітою, число яких поповнюється щороку випускників, які залишаються без першого місця роботи.

У сьогоднішніх складних політичних та соціально – економічних умовах розвитку української державності, у зв'язку з вкрай напружена ситуацією, пов'язані з військової агресії з боку сусідньої держави, в Запорізькому регіоні загострилася проблема перепідготовки та подальшої адаптації до нових умов життя тимчасових мігрантів зі східної частини країни. У загальній складності в Запорізькій області зареєстровано 14868 поселенців.

Таким чином, до регіональних особливостей Запорізької області слід віднести:

1. Достатньо високий рівень індустріалізації обласного центру (м. Запоріжжя) та міст обласного підпорядкування (м. Мелітополь, м. Енергодар, м. Василівка, м. Токмак), і значні території сільськогосподарських районів (Приазовський та Якимівський райони).

2. Висока залежність зайнятості міського населення від функціонування містоутворюючих підприємств (Запоріжсталь, ДніпроГЕС, ЗАТ «ЗАЗ», ЗАТ «ІВЕКО-Мотор Січ», ВАТ "Пивобезалкогольний комбінат «Славутич» (м. Запоріжжя); Запорізька АЕС та Запорізька ТЕС (м. Енергодар); ВАТ «Азмол», Бердянський морський порт (м. Бердянськ).

3. Неоднорідність в отриманні доступу до освітніх послуг жителів обласного центру та міст обласного підпорядкування, а також районних селищ міського типу і сіл області.

Всі вищевказані виклики актуалізують нагальність розроблення й упровадження Концепції регіону, що навчається, саме для Запорізької області.

ВСТУП

Освіта упродовж життя все частіше розглядається в якості дієвого чинника організації регіонального розвитку, фактору конкурентоспроможності як окремих територій, так і держави в цілому. Формування і реалізація конкурентних переваг сприяє прискореному зростанню як в економічній, так і соціальній сферах. За таких умов широкого поширення набула ідея міст і регіонів, що навчаються.

Концепція регіону, що навчається останнім часом набуває поширення в теорії регіонального розвитку, виступаючи маркером успішного економічного розвитку регіону, розвитку його людського потенціалу, основою регіональних політичних програм. Головна теза Концепції регіону, що навчається: здатність регіону до навчання є запорукою його конкурентоспроможності у сучасному глобалізованому світі [9].

Перші емпіричні результати у контексті осмислення Концепції регіону, що навчається були отримані в 70-х роках ХХ ст. в рамках проекту зі створення «освічених міст» (EducatingCities), який фінансувався Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), семи містам з Канади, Японії, Австралії, США і Європи було запропоновано по-новому поставитися до системи регіональної освіти. В результаті виконання проекту відбулася трансформація терміну «освічене місто» в «місто, що навчається» (LearningCity). Ідеї міст, що навчаються згодом набули популярності.

На сьогодні Мережа міст, що навчаються Великої Британії (UKLearningCitiesNetwork) налічує 80 членів. Наприкінці 90-х років ХХ століття уряд Німеччини прийняв програму «Регіон, що навчається» (LearningRegion), яку сформував Європейський соціальний фонд [6].

Дослідженню проблематики міст і регіонів, що навчаються присвячені роботи N. Longworth [7], K. Morgan [8], R. Hassink, R. Hudson. Серед вітчизняних дослідників, а також фахівців близького зарубіжжя слід віднести роботи Н. Литвиної, Є. Наймана [3], Л. Овсієнко [4], В. Строева, Р. Шерайзиної [5] тощо.

Головною умовою реалізації Концепції регіону, що навчається є створення єдиного культурно-освітнього простору регіону. Під єдиним

культурно-освітнім простором слід розуміти не тільки і не стільки територіально закріплену освітню модель і стратегію її реалізації в конкретному регіоні, скільки ментальну спільноту, що реалізує спільні функції і переслідує спільні цілі, так званий «ментальний регіон».

Без сумніву, побудова єдиного культурно-освітнього простору вимагає комплексних зусиль від всіх стейкхолдерів – громади, влади, бізнесу, провайдерів освітніх просторів, які повинні стати суб'єктами колективної розробки Концепції регіону, що навчається.

Результативність спільної діяльності суб'єктів розробки Концепції регіону, що навчається залежить від єдності в баченні на:

- розробку загальної для регіону освітньої філософії, визначення концептуальних засад регіону, що навчається;
- розробку і реалізацію єдиної політики освіти в регіоні, що відтворюється в реальних умовах;
- розробку нормативно-правової бази, яка б забезпечила цілісність освітньої системи в регіоні і узгодженість всім провайдерам освітніх послуг в сфері формальної, неформальної й інформальної освіти;
- розробку структури і змісту освіти між всіма видами (дошкільна, загальноосвітня, професійно-технічна, вища, післядипломна) і рівнями (формальна, неформальна, інформальна) освіти;
- створення умов, які б гарантували рівні можливості для всіх мешканців регіону в контексті одержання освіти, надавати свободи вибору у проектуванні освітньої траєкторії.

Слід розуміти, що реалізація пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку регіону передбачає як підпорядкування освітньої стратегії загальній стратегії розвитку, так і багато в чому визначається освітньою стратегією.

В першому випадку стратегія розвитку регіону, що навчається, підпорядковується стратегії соціально-економічного розвитку регіону як адміністративно-територіальній одиниці. За таких умов пріоритети за соціально-економічною сферою, для забезпечення якої формуються і залучаються людські ресурси.

В другому випадку реалізація стратегії розвитку регіону визначається наявним людським ресурсом, що володіє певними кваліфікаціями і формує саме ті види діяльності, потреба в яких забезпечення випереджальним характером освіти.

При прийнятті рішень в регіонах, що навчаються, керуються результатами:

- аналітичної діяльності (моніторинг, експертиза, соціологічні опитування);
- проєктувальної діяльності (проєктування, планування, розробка пілотних проєктів, прогнозування);
- науково-дослідної діяльності;
- організаційно-управлінської діяльності, спрямованої на координацію всіх соціальних партнерів.

Реалізація Концепція регіону, що навчається передбачає вирішення таких стратегічних завдань:

- створення мережі соціальних партнерів, що зацікавлені в розвитку освіти в регіоні, та розробка організаційно-адміністративної структури стратегічного керування розбудови культурно-освітнього простору в регіоні;
- формування мети і завдань освітньої політики в регіоні, виходячи зі стратегії соціально-економічного розвитку, загальної ситуації в регіоні, зокрема і поточного стану потенціалу регіону;
- формування нових освітніх потреб у мешканців регіону та попиту на освітні послуги, їх нових ринків збуту;
- розвиток мережі провайдерів освітніх послуг як в сфері формальної, неформальної й інформальної освіти;
- створення ресурсної, в т.ч. інформаційної бази для започаткування нових і розвитку існуючих освітніх практик в регіоні;
- розробка освітніх програм для різних категорій життя регіону;
- розробка і впровадження інтерактивних технологій освіти дорослих, щоб забезпечити ефективність освітнього процесу;
- забезпечення доступності освітніх послуг у відповідності до критерію ціна/якість;

- формування культури мережевої взаємодії всіх провайдерів освітніх послуг;
- розробки і запровадження моніторингу освітніх потреб регіону, оцінка освітніх послуг різних провайдерів, аналіз їх відповідності меті і завданням регіону, що навчається;
- виділення ресурсів, в т.ч. коштів місцевого бюджету та коштів донорів, на організацію навчання упродовж життя.

Мета і завдання Концепції регіону, що навчається

Реалізація Концепції регіону, що навчається передбачає створення і розвиток ментальної спільноти, що навчається, на основі використання об'єднаного потенціалу матеріальних, трудових, фінансових та організаційно-управлінських ресурсів регіону шляхом формування стимулюючого освітнього середовища для всіх категорій і різновікових груп населення.

Метою реалізації Концепція регіону, що навчається є забезпечення освіти впродовж усього життя і активне просування культури навчання, яка заохочує створення стимулюючого середовища спільноти, міста, регіону та країни в цілому.

З метою розробки Концепція регіону, що навчається та визначення умов становлення в Україні регіонів, що навчаються на основі управління людськими ресурсами в ході реалізації Концепції будуть використані методи теоретичного аналізу вітчизняних і зарубіжних досліджень і досвіду, аналізу регіональної ситуації, соціологічного опитування населення регіону та інтерв'ю осіб, що приймають рішення.

У ході реалізації Концепції передбачається вирішити такі **завдання:**

1. Визначити методологічні основи, підходи та напрямки аналізу освітніх потреб регіону.

2. Виявити культурно-освітні потреби громадян, умови і можливості виникнення розвитку ринку освітніх послуг.

3. Виявити основних стейкхолдерів ринку освітніх послуг, структуру та зміст освітніх програм, їх відповідність структурі та змісту культурно-освітніх потреб населення і запитам роботодавців.

4. Визначити рівень задоволеності освітніх потреб населення регіону та оцінити перспективи і можливості їх розвитку.

Передбачається, що в ході реалізації Концепції будуть сформовані і впроваджені конкурентні переваги регіонів, які будуть сприяти прискореному економічному зростанню, підвищенню добробуту населення, більш ефективному та раціональному використанню ресурсного потенціалу регіону.

Індикатори досягнення

Основна теза Концепції регіону, що навчається - конкурентоспроможність будь-якого регіону в сучасному світі визначається його здатністю до навчання.

На практиці дана теза реалізується в рамках безперервного процесу інтеграції всіх зацікавлених сторін і суб'єктів регіональних підсистем і суспільних інститутів на основі взаємовигідного співробітництва з метою створення доступної, ефективної та результативної освітньої інфраструктури регіону. При цьому співпраця представників різних сфер суспільства - економіки, освіти, культури, політики та громадянського сектора - будується з урахуванням таких критеріїв:

- єдність у розумінні освітніх потреб регіону;
- забезпечення рівного доступу до якісних освітніх послуг;
- взаємозв'язок і взаємодоповнення формальної, неформальної та інформальної освіти;
- врахування регіонального контенту у формуванні освітніх пропозицій;
- діалог і співпраця між усіма стейкхолдерами у реалізації регіональної освітньої політики.

Регіони, що навчаються, мають чітке, підтримане усіма партнерами - органами влади, приватними підприємствами, освітніми установами, громадськими організаціями та ключовими індивідуумами - зобов'язання сконцентруватися на навчанні та поширенні знання як головного фактору розвитку. Загальна мета, регіональна ідентичність і довіра між різними громадянами - рушійна сила в досягненні розділених цінностей і розвитку мереж в межах спільноти.

Світовий досвід реалізації даної Концепції визначає основні напрями розвитку спільноти в регіоні, такі як:

- розробка нормативно-правової бази;
- розробка організаційно-методичного та інформаційного забезпечення;
- робота зі стимулювання учнів і по формуванню мотивації до навчання;
- розробка регіональної програми підтримки інновацій;
- підвищення ефективності функціонування, якості підготовки та навчання кадрів у системі безперервної освіти дорослих.

Індикаторами досягнення характеристик нового соціального статусу регіону можуть служити:

- організація єдиної інформаційної мережі освіти протягом усього життя;
- введення моніторингу розвитку освітнього простору регіону;
- узгодження навчальних планів на модульній основі між представниками формального і неформального навчання;
- широка кооперація між провайдерами освітніх послуг, бізнесом і владою;
- створення системи стимулювання мотивації до навчання як тих, хто навчається, так і тих, хто навчає;
- вирівнювання умов соціально-економічного та культурного розвитку усередині регіону.

Незважаючи на деякі спільні особливості, практика імплементації Концепції регіону, що навчається демонструє різноманітність форм і способів її реалізації - кожен регіон будує свою власну модель розвитку, щоб через унікальні і значущі для нього інновації стали конкурентоспроможним в економіці, заснованої на знаннях. В одних випадках на перше місце ставиться підйом культурного рівня і вироблення громадянської позиції людей, в інших - вивчення інформаційно-комунікаційних технологій, в третіх - сприяння економічному зростанню в регіоні. Є й інші варіанти, але всі вони сприяють соціально-економічним розвитку територій і сприятливо впливають на людей.

У цьому контексті саме освіта виступає на регіональному рівні в ролі основного об'єднуючого фундаменту, який пов'язує багаторазові і різноманітні процеси навчання в закладах освіти, на робочому місці і в сім'ї в єдине ціле. Участь у будь-яких освітніх програмах, що реалізуються в регіоні, приймає характер соціальної взаємодії і стає важливою складовою щоденною діяльністю спільноти.

Кооперація між місцевою владою, культурними й освітніми установами, громадськими ініціативами, організаціями культури і робочими місцями, які вирішують спільно діяти з метою покращення ситуації в своєму регіоні, може виявлятися в таких аспектах:

– участь громадян у всіх проектах навчання в регіоні. Головна мета тут полягає в тому, щоб надати громадянам незалежно від рівня їхньої освіти, соціального або економічного положення можливості брати активну участь в соціальних змінах;

– розроблений спільними зусиллями всіх зацікавлених сторін чіткий план дій, щоб регіон знав про майбутні зміни, громадяни розуміли спільні цілі і спиралися в їх досягненні на ті культурні елементи, які становлять історичну ідентичність регіону, на використання місцевих ресурсів та ідей.

Реалізація Концепції регіону, що навчається

Реалізації Концепції регіону, що навчається передбачає:

- На національному рівні:

– аналіз кращого зарубіжного досвіду реалізації Концепції регіону, що навчається та широка демонстрація її соціально-економічних переваг;

– підготовки суб'єктів регіональної освітньої політики, що включає:

- *знання змісту і форм регіонального розвитку;*
- *розуміння того, що знання й освіта є потужним ресурсом регіонального розвитку;*
- *менеджменту людських ресурсів в забезпеченні регіонального розвитку;*
- *забезпечення соціальної інклюзії в суспільствах знання;*

- розуміння моделей управління регіональним розвитком на основі освіти упродовж життя (мережеві спільноти);
- вивчення, формування та задоволення освітніх потреб населення, організацій та регіонів в цілому з метою розробки технології і методики управління реалізацією регіональної освітньої політики.

– започаткування широкої дискусії про місце і роль Концепції регіону, що навчається у вирішенні завдань розвитку міст, регіону та України;

– створення єдиного інформаційного контенту освітніх послуг в регіоні;

– розробка комплексної програми реалізації регіональної освітньої політики, що включає:

- реалізацію проектів регіонального розвитку природних, соціальних, економічних ресурсів відповідно до перспективними напрямками розвитку діяльності регіонів;
- процесів і структур маркетингу потреб жителів регіону в підвищенні якості життя, реклами еталонів, зразків, досвіду вирішення завдань забезпечення сталого розвитку регіону, оформлення замовлень на рішення першорядних завдань підвищення якості життя в регіоні;
- структур розвитку кваліфікаційного потенціалу регіону,
- оцінки компетентності кадрів, що забезпечують його розвиток.

– розвиток соціального партнерства через встановлення соціального діалогу між різними установами та організаціями формальної і неформальної освіти;

– створення різновікових спільнот для реалізації програм освіти упродовж життя через синергію нових навчальних можливостей молодих і літніх людей;

– стимулювання волонтерського руху в середовищі провайдерів освітніх послуг;

– розробка та реалізація національних і міжнародних проектів щодо розробки і реалізації концепцій регіонів, що навчаються;

- На регіональному рівні:

Практика реалізації Концепції регіону, що навчається демонструє різноманітність форм і способів. Така особливість визначається тим, що кожен регіон будує свою власну модель розвитку через унікальні і значущі для нього конкурентні переваги, які сприяють соціально-економічному зростанню регіону.

Перший етап реалізації Концепції в Запорізькому регіоні передбачає встановлення діалогу між соціальними партнерами (владою, бізнесом, громадськістю, провайдерами освітніх послуг) щодо стану та перспектив регіональної освітньої політики упродовж життя. На даному етапі доцільно створити ініціативну групу, яка організовує попередню підготовку всіх зацікавлених стейкхолдерів до реалізації Концепції регіону, що навчається. Для реалізації цього завдання важливо використовувати різні форми і засоби соціального діалогу (переговори, інтерв'ю, презентації, дискусії, форуми, конференції тощо). В результаті такої діяльності повинні бути напрацьовані пропозиції щодо унікальної стратегії реалізації Концепції регіону, що навчається, яка б врахувала всі регіональні особливості (соціально-економічні пріоритети регіону, поточний стан кадрового потенціалу регіону, мету і завдання розвитку освіти для сталого розвитку регіону.).

Другий етап - розробка конкретної стратегії розвитку регіону, що навчається.

Стратегія передбачає послідовне вирішення ряду принципових завдань, зокрема, створення організаційної структури стратегічного державно-громадського управління розвитком освіти в регіоні та партнерської мережі зацікавлених у розвитку освіти сторін. Вирішення цієї задачі передбачає, що представники влади, бізнесу, громадських організацій, провайдерів освітніх послуг, що входять в ініціативну групу, здійснять інформування жителів регіону і залучать зацікавлених у реалізації задуму розвитку регіону сторін, визначають механізми їх взаємодії, спільно реалізують локальні проекти вирішення очевидних проблем, для яких не потрібне залучення недоступних ресурсів.

На етапі виникнення партнерської мережі зацікавлених у розвитку освіти сторін з'являється можливість розробки та реалізації спільної стратегії. Першим кроком є визнання підстав для формулювання цілей і

завдань регіону, що навчається. Виходячи з аналізу стратегії соціально-економічного розвитку Запорізької області, що задають пріоритетні види професійно-трудової діяльності, результатів аналізу поточної соціально-економічної ситуації і, зокрема, поточного стану кадрового потенціалу регіону, результатів повторних соціологічного дослідження, що переслідує виявлення думки осіб, які приймають рішення, та освітніх потреб мешканців регіону (для проведення цього дослідження необхідно визначити максимально широке коло респондентів: у ньому повинні брати участь всі особи, які приймають рішення, роботодавці та представники основних груп населення регіону; виділяються пріоритети регіону, цілі і задачі розвитку освіти для сталого розвитку регіону.

Організаційні заходи на даному етапі передбачають:

- стимулювання нових освітніх потреб у потенційних споживачів освітніх послуг (як тих, хто працює, так і бажаючих змінити місце роботи або отримати нову роботу), маркетинг освітніх послуг і формування попиту на нові ринки освітніх послуг (проведення промоакцій, форумів, конференцій, зустрічей з провайдерами освітніх послуг, працедавцями тощо);

- стимулювання збільшення чисельності провайдерів освітніх послуг (як державних, так і приватних), що представляють як формальну, так і неформальну освіта;

- створення ресурсної бази (інформаційної, кадрової, матеріально-технічної) розвитку всіх форм освітньої практики в регіоні та інституцій, що забезпечують соціальну інклюзія через додаткової освіти дорослих;

- розробка освітніх програм для різних груп споживачів освітніх послуг, що сприятиме підвищенню рівня якості життя та стратегічної конкурентоспроможності регіону;

- підтримка інноваційних проектів регіональної освітньої політики усіх суб'єктів регіонального громади (громадських організацій, влади, бізнесу, провайдерів освітніх послуг тощо);

- розробка та впровадження методик і технологій освіти дорослих, які забезпечують ефективність навчання упродовж життя (навчання на основі досвіду, взаємонавчання, навчання на робочому місці, корпоративного навчання і тощо);

- забезпечення рівного доступу до освітніх послуг всіх зацікавлених суб'єктів, законодавча підтримка мотивації до навчання;
- постійний моніторинг діяльності провайдерів освітніх послуг з метою визначення їх відповідності цілям і завданням регіонального розвитку, організацій та установ, якості життя населення та необхідної корекції.

У стратегії реалізації Концепції регіону, що навчається повинні знайти місце завдання перетворення у всіх просторах життєдіяльності людей, а освітня практика повинна бути спрямована на задоволення відповідних їм рівнів потреб.

Важливим результатом регіонального співробітництва в ході реалізації Концепції регіону, що навчається в Запорізькій області стане встановлення взаємної довіри як між провайдерами, так і споживачами освітніх послуг в регіонах. У свою чергу це є найважливішою передумовою для інституційних змін і започаткування «нової освітньої культури».

Програма реалізації Концепції регіону, що навчається

Реалізація Концепції регіону, що навчається передбачає створення комплексу умов, основним з яких виступає створення єдиного культурно-освітнього простору кожного регіону.

Змістовне наповнення програми реалізації Концепції регіону, що навчається:

2015 р. - Фаза планування:

- Створення в регіоні міжгалузевої мережевої структури, що охоплює різні сфери освіти, в першу чергу, освіти дорослих;
- Визначення зацікавленими сторін і партнерів для співпраці;
- Освітній маркетинг, дослідження потреб населення та створення мережевого регіонального освітнього ресурсу в мережі Інтернет.

2016 -2017 рр. - Фаза реалізації 1:

- Проведення регіональної дискусії за темою «Регіон, що навчається як механізм реалізації Концепції «Освіта впродовж усього життя»;
- Створення бази даних освітніх ресурсів Запорізького регіону;

- Створення мережі центрів та опорних пунктів навчання на малонаселених територіях області (Розівський, Куйбишевський, Великобілозерський райони);
- Впровадження в освітню практику «Паспорту придбаних компетенцій» (методична, соціальна і професійна компетентності);
- Розробка та апробацію модульних програм дистанційного навчання за окремими спеціальностей;
- Розробка та апробація курсу «Андрогогіка» для підготовки фахівців з навчання дорослих для установ формальної та неформальної освіти;

20 17 -20 18 рр. - Фаза реалізації 2:

- Створення нових навчальних центрів в кожному районі Запорізької області (пропозицію актуальних і затребуваних населенням курсів на основі принципів «короткого шляху до споживача» та «спільного навчання» в знайомій обстановці «близько від дому»);
- Запуск регіонального освітнього порталу з єдиною системою управління та доступом до бази даних про провайдерів освітніх послуг.

2017 -2018 рр. - Фаза поглиблення 1:

- Створення мережі регіонального консультативного агентства з питань освіти;
- Навчання та підвищення кваліфікації консультантів з питань освіти;
- Розробка та апробація консультативних модулів і заходів;

2018 р. - Фаза поглиблення 2:

- Посилення співпраці на комунальну рівні, оптимізація та покращення якості роботи комунальних структур з урахуванням концепції «Освіта впродовж усього життя»;
- Розробка та апробація освітніх заходів в рамках програми «Літні школи підготовки андрагогів»;
- Розробка та апробація заходів у рамках освітнього курсу «Методологія освіти дорослих в європейському контексті»;
- Планування та реалізація міжвідомчої програми, спрямованої на досягнення балансу компетенцій з питань освіти дорослих різних муніципальних відомств, щоб пробудити їх інтерес до концепції освіти

впродовж всього життя і, таким чином, підвищити значущість даної теми.

Планується постійне обговорення, обмін думками і вироблення пропозицію з наступних питань:

- ефективний розвиток структури та організації регіональних мереж в інтересах безперервної освіти;
- освітній маркетинг з метою поліпшення обміну інформацією між сторонами, що пропонують і споживають освітні послуги;
- реклама освіти протягом всього життя, створення брендів в середовищі освітніх провайдерів;
- консультування в середовищі учнів загальноосвітніх та професійних закладів з таких питань, як профорієнтація і розвиток різних компетенцій;
- інноваційні форми навчання, інтерактивне вивчення предметів;
- особливості перехідного менеджменту між різними освітніми фазами;
- визнання результатів неформального та інформального навчання;
- залучення та співпраця з малими та середніми підприємствами.

Особливе значення передбачається приділити маркетингового дослідження освітніх потреб Запорізького регіону, які дозволять надалі сформулювати у жителів регіону нові уявлення про завдання забезпечення сталого розвитку регіону, можливості їх вирішення. Воно передбачає з вчення різних аспектів інформування населення про провайдерів освітніх послуг та програмах формального і неформального навчання.

Застосування маркетингової моделі управління розвитком людських ресурсів регіонального розвитку передбачає створення відповідної інфраструктури та системи маркетингової комунікації. Система маркетингових комунікацій навчається регіону включає презентації, регіональні інформаційні портали в мережі Інтернет, організовані суб'єктами навчається регіону, переговори з потенційними партнерами, прес-конференції, прес-релізи та інші засоби комунікації.

Основне завдання маркетингового дослідження - створення іміджу Запорізької області як про освітній регіон в очах потенційних споживачів освітніх послуг.

Серед безлічі заходів в рамках маркетингового дослідження передбачається створення Інтернет-порталу (платформи) «Запорізька область - регіон, що навчається». Портал буде створений для реалізації системи інформування громадян регіону про існуючі можливості навчання та підвищення кваліфікації. Цей ресурс буде являти собою платформу для комунікації провайдерів, що пропонують послуги формальної та неформальної освіти, і споживачів цих послуг. Будь-який бажаючий зможе знайти на даному порталі актуальну інформацію про заходи, конкурсах, семінарах, а також про провайдерів освітніх послуг та зареєструватися для участі в цікавляться курсах та гуртках.

Список використаних джерел

1. Запорізька область. Економіка — Режим доступу <http://www.experts.in.ua/regions/detail.php?ID=4324>
2. Запорізька область. Освіта — Режим доступу <http://www.zoda.gov.ua/article/60/osvita.html>
3. Найман Е. А. Становление концепции «обучающегося региона» в западной науке / Е. А. Найман // Вестник Томского государственного университета. Культурология и искусствоведение. — 2013. — № 1(9). — С. 81- 91.
4. Овсиенко Л. В. Непрерывное образование и модель «обучающегося региона» / Л. В. Овсиенко // Высшее образование в России. — 2009. — № 2. — С. 96—99.
5. Шерайзина Р.М., Александрова М.В. Обучающийся регион как фактор развития карьеры человека / Р.М.Шерайзина, М.В. Александров // Человек и образование. — 2006. — №8,9. — С.70-72
6. Cities and Regions in the New Learning Economy OECD. — Paris, 2001. — 146 p.
7. Longworth N. Learning Cities, Learning Regions, Learning Communities: Lifelong Learning and Local Government / Longworth N. — N.Y.: Routledge, 2006. — 230 p.
8. Morgan K. The learning region: institutions, innovation and regional renewal / Morgan K. // Regional Studies . — 31. — 1997. — P. 491–503.
9. The Learning Region: Foundations, State of the Art, Future /Edited by Roel Rutten, Frans Boekema — Edward Elgar Pub: Cheltenham, UK. Northampton, MA, USA, 2007. — 301 p.

Наукове видання

КОНЦЕПЦІЯ РЕГІОНУ, ЩО НАВЧАЄТЬСЯ
(Запорізька область)

Укладач - Прийма Сергій Миколайович

Коректор: Черненко І. М.
Художнє оформлення: Однорог Т. В.
Комп'ютерна верстка: Ткаченко А. В.

Підписано до друку 27.02.2015 р., Формат 60*84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк цифровий. Ум. друк. арк. 1,40
Наклад 100 примірників. Замовлення № 1753

Видавець

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Адреса: 72312, м. Мелітополь, вул. Леніна, 20
Тел. (0619) 44 04 64

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції від 16.05.2012 р. серія ДК № 4324
Надруковано ФО-П Однорог Т.В.
72313, м. Мелітополь, вул. Героїв Сталінграду, 3а
Тел. (067) 61 20 700

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції від 29.01.2013 р. серія ДК № 4477